

Duch, duše a tělo (9. lekce)

K teologii jsem měl vždycky nedůvěru. Dodnes jsem ovlivněn vyprávěním o učených disputacích na téma „kolik andělů se vejde na špičku jehly“. Jestliže trpíš, milý čtenáři, podobnou antipatií, chci tě úvodem této kapitoly povzbudit. Jejím obsahem bude teologie, to nemohu zapřít, ale spíše část, která má hodně co dělat s praktickým životem a porozuměním Písmu. Pokud se totiž alespoň trošku neorientujeme sami v sobě, nemůžeme jako křesťané na sobě plánovitě pracovat, což by bylo pro většinu z nás ochuzením.

Proto se nebojme a pojďme na věc.

Oficiální věda rozeznává u člověka tělo a duši (pokud duši definujeme jako rozum, city a vůli). Obojí lze měřit a vážit. Tělo metrem a váhou, rozum, city a vůli psychologickými testy nebo monitorováním elektrických signálů z mozku a biochemických změn v něm.

K rozporu dojde až v okamžiku, kdy křesťané začnou hovořit o duchu - nehmotné části lidské osobnosti, kterou změřit ani zvážit nelze - je možné však sledovat výsledky jejího působení.

Proč si křesťané komplikují život a nesjednotí se s oficiálním vědeckým poznáním? Překážkou je jim v tom Písmo svaté. „*Sám Bůh pokoje nechť vás cele posvětit a zachová vašeho ducha, duši i tělo bez úrazu a poskvrny do příchodu našeho Pána Ježíše Krista*“, píše apoštol Pavel Tesalonickým (1Te 5,23). - Z celé Bible víme, že apoštol v této epištole nepopustil uzdu své fantazie, když žehnal svým svěřencům. Písmo mluví o „duchu“ na mnoha místech.

Jeho význam nejlépe uvidíme v rozmluvě Pána Ježíše s Nikodémem, členem židovské rady: *Mezi farizeji byl člověk jménem Nikodém, člen židovské rady. Ten přišel k Ježíšovi v noci a řekl mu: „Mistře, víme, že jsi učitel, který přišel od Boha. Neboť nikdo nemůže činit ta znamení, která činíš ty, není-li Bůh s ním.“ Ježíš mu odpověděl: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží.“ Nikodém mu řekl: „Jak se může člověk narodit, když už je starý? Nemůže přece vstoupit do těla své matky a podruhé se narodit.“ Ježíš odpověděl: „Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha, nemůže vejít do království Božího. Co se narodilo z těla, je tělo, co se narodilo z Ducha, je duch. Nediv se, že jsem ti řekl: Musíte se narodit znovu. Vítr vane, kam chce, jeho zvuk slyšíš, ale nevíš, odkud přichází a kam směřuje. Tak je to s každým, kdo se narodil z Ducha.“ Nikodém se ho otázal: „Jak se to může stát?“ Ježíš mu řekl: „Ty jsi učitel Izraele, a tohle nevíš? Amen, amen, pravím tobě, že mluvíme o tom, co známe, a svědčíme o tom, co jsme viděli, ale vy naše svědectví nepřijímáte. Jestliže nevěříte, když jsem vám mluvil o pozemských věcech, jak uvěříte, budu-li mluvit o nebeských? Nikdo nevstoupil na nebesa, leč ten, který sestoupil z nebes, Syn člověka. Jako Mojžíš vyvýšil hada na poušti, tak musí být vyvýšen Syn člověka, aby každý, kdo v něho věří, měl život věčný. (J 3,1-15)*

Nikodém patřil ve své době k nejvzdělanějším lidem, stejně jako členové současné vědecké obce. Jako oni však měl stejný problém - věděl o těle a duši, o duchu však nic. Proto chápal Ježíšova slova v rámci svého poznání. Když Ježíš mluvil o „znovuzrození“, uvažoval o opětovném tělesném narození, ne o duchovním. Smysl Ježíšových slov však byl jasný: Abys vešel do Božího království, musí dojít k radikální proměně tvé osobnosti, která je přirovnána k novému narození.

Jako křesťané ze zkušenosti víme, že při „znovuzrození“ - vydání života Ježíši Kristu - dává Bůh v jediném okamžiku některé změny jak těla, tak duše. Někteří lidé jsou uzdraveni ze svých nemocí, jiní ztratí v jediném okamžiku závislost na cigaretách či alkoholu. Pohled na uplynulý život se změní - litují svých minulých hříchů a touží nadále již nehřešit.

Většina „starého“ však zůstane zachována: Tvé tělo nejspíše zůstane stejné - neomládneš o dvacet let. Stejně tak tvé myšlení a citění zůstane z větší části zachováno - neztratíš paměť ani většinu svých návyků, schopností, navyklý způsob uvažování, svoji povahu...

„Znovuzrození“ totiž není ani tělesné ani duševní, jak se zprvu domníval Nikodém, ale duchovní. V okamžiku upřímného vydání svého života Bohu ožívá náš duch, který byl do té doby mrtvý a začíná nám zprostředkovávat mnohem těsnější kontakt s Bohem, než jaký jsme mohli prožívat jako nevěřící lidé. Začínáme si ošklivit hříchy, které nám do té doby připadaly normální, chápeme místa z Písma, která nám byla do té doby nesrozumitelná nebo nás vůbec nezajímala.

Řada dalších veršů z Písma nám dokládá skutečnost, že před svým obrácením se k Bohu jsme duchovně mrtví. Uveďme si ty z nejmóstižnějších: *I my všichni jsme k nim kdysi patřili; žili jsme skloním svého těla, dali jsme se vést svými sobeckými zájmy, a tím jsme nutně propadli Božímu soudu tak jako ostatní. Ale Bůh, bohatý v milosrdenství, z velké lásky, již si nás zamiloval, probudil nás k životu spolu s Kristem, když jsme byli **mrtvi pro své hříchy**. Milostí jste spaseni!* (Ef 2,3-5)

*A kde se rozjasní, tam je světlo. Proto je řečeno: Probud' se, kdo spíš, **vstaň z mrtvých**, a zazáří ti Kristus.* (Ef 5,14)

Proč je člověk před svým obrácením duchovně mrtvý? Copak Bůh stvořil člověka jako mrtvolu? Právě naopak. Adam s Evou byli při svém stvoření dokonalé bytosti - měli nejen tělo a duši, ale také ducha, díky kterému mohli komunikovat s Bohem zcela bez překážek. Bůh je však varoval: *A Hospodin Bůh člověku přikázal: „Z každého stromu zahrady smíš jíst. Ze stromu poznání dobrého a zlého však nejez. V den, kdy bys z něho pojedl, **propadneš smrti**.”* (Gn 2,16-17)

Jak víte ze zbytku příběhu, lidé následně uvěřili hadovi místo Bohu a ze stromu poznání pojedli. Nepadli v tom okamžiku mrtví k zemi, ani neztratili svoji inteligenci, citění či vůli. Zemřel jejich duch, a proto od tohoto okamžiku již vidíme lidstvo oddělené od Boha, kromě okamžiků, kdy se On sám k lidem sklání, ať již osobně či s pomocí prostředníků.

Bůh však lidem ponechal tělesný a duševní život s budoucím záměrem - po celou další existenci lidstva měl svůj plán, jak ducha lidem vrátit a občas jej zjevoval skrze své proroky: *Pokropím vás čistou vodou a budete očištěni; očištím vás ode všech vašich nečistot a ode všech vašich hnusných model. A dám vám nové srdce a do nitra vám vložím **nového ducha**. Odstraním z vašeho těla srdce kamenné a dám vám srdce z masa. Vložím vám do nitra svého ducha; učiním, že se budete řídit mými nařizeními, zachovávat moje řády a jednat podle nich.* (Ez 36,25-27)

Toto Boží zaslíbení se naplnilo Kristovou smrtí a jeho vzkříšením, kdy se roztrhla chrámová opona symbolicky oddělující Boha od lidí a přímý přístup k Bohu získali skrze Ježíše Krista všichni, kdo mu odevzdali svůj život. Osobní styk s Bohem jim od tohoto okamžiku zajišťuje jejich duch, který ožil při jejich znovuzrození.

Co se dá s předchozím sdělením udělat prakticky? Hodně. Z Písma víme, že je naší povinností se dobře starat o své tělo: *Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, který ve vás přebývá a jež máte od Boha? Nepatříte sami sobě! (1K 6,19)* - Aby naše tělo nezhynulo, potřebuje pevnou stravu a tekutiny - ve správném množství, poměru a v pravý čas.

S naší duší je tomu podobně. Pokud budeme uzavřeni v temné místnosti, kam nebudou pronikat žádné zvuky, naše duše začne strádat - je totiž živena z velké části podněty zvenčí, po jejich zpracování i podněty zevnitř - opět dvojitá strava. Bůh nás nabádá, abychom o svoji duši dobře pečovali a stále ji vzdělávali:

Konečně, bratří, přemýšlejte o všem, co je pravdivé, čestné, spravedlivé, čisté, cokoli je hodné lásky, co má dobrou pověst, co se považuje za ctnost a co sklízí pochvalu. (F 4,8)

Vybízím vás, bratří, pro Boží milosrdenství, abyste sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou oběť; to ať je vaše pravá bohoslužba. A nepřizpůsobujte se tomuto věku, nýbrž proměňujte se obnovou své mysli, abyste mohli rozpoznat, co je vůle Boží, co je dobré, Bohu milé a dokonalé. (Ř 12,1-2)

Každý, kdo potřebuje mléko, protože nepřivykl slovu spravedlnosti, je jako nemluvně. Hutný pokrm je pro vyspělé, pro ty, kdo mají cvičením své smysly vypěstovány tak, že rozeznají dobré od špatného. Proto nezůstávejme již u počátečního učení o Kristu, ale směřujme k dospělosti. (Žd 5,13- 6,1)

Máme do naší mysli přijímat dobré podněty, a pak se jimi zabývat - tím postupně získáváme Kristovo myšlení, citění, rozhodování.

A jaká je naše duchovní strava? Stejně jako pro naše tělo a duši je dvojitá: *On však odpověděl: „Je psáno: ‚Ne jenom chlebem bude člověk živ, ale každým slovem, které vychází z Božích úst.‘, (Mt 4,4)* - Tímto výrokem Ježíš vzdoroval Satanovu pokoušení na poušti. Zmiňuje v něm první druh naší duchovní potravy - „slovo vycházející z Božích úst“. Tedy ne „literu“ (která zabíjí), ale slovo obživené Božím duchem aktuálně pronesené přímo pro nás, do naší situace (které dává život).

Podmínkou přijímání takového slova není vystudovat vysokou teologickou školu ani naučit se Bibli nazpaměť. Potřebujeme v pokoře a poslušnosti očekávat na Boha a On pak k nám bude promlouvat, ať již při četbě Písma, na modlitbách nebo během našeho obyčejného pracovního dne. Ze zkušenosti však vím, že Bůh k nám nejvíce mluví, když si uděláme čas jenom pro něj - když ho chválíme, uctíváme, modlíme se v jazycích, přebýváme v jeho přítomnosti. Jestliže však prožíváme těžké období, kdy musíme téměř veškerý čas věnovat např. obživě své rodiny, bude k nám klidně mluvit na záhoně při pletí mrkve - nejen tedy v tiché meditaci.

A co je druhou složkou naší stravy? *Ježíš jim řekl: „Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonal jeho dílo.“ (J 4,34)* - Nestačí slyšet Boží hlas, je potřeba jej také poslechnout. V případě naší neposlušnosti nám slyšené slovo místo požehnání přinese větší prokletí, než kdybychom neslyšeli nic. *Ten služebník, který zná vůli svého pána, a přece není hotov podle vůle jednat, bude velmi bit. Ten, kdo ji nezná a udělá něco, zač si zaslouží bití, bude bit méně. Komu bylo mnoho dáno, od toho se mnoho očekává, a komu mnoho svěřili, od toho budou žádat tím více. (Lk 12,47-48)*

Když málo jíme či pijeme, naše tělo onemocní. Musíme do postele a „nic do nás není“.

Když zanedbáváme svoji duši, stáváme se postupně hrubí, líní, nevědomí, zlomyslní. Lidé se nám začnou vyhýbat.

Když nepřijímáme duchovní potravu, naše víra se vytrácí - „už mě nebaví číst Bibli“, „nechce se mi do shromáždění“, „možná jsem si to všechno namlouval“.

A jedna zajímavost: Řekli jsme si, že vědci nedokáží zachytit našeho ducha, a proto jeho existenci popírají. Protože je nehmotný, rozplývá se jím v naší duši a nejsou schopni jej od ní oddělit. Existuje však spolehlivý nástroj, který to dokáže - *Slovo Boží je živé, mocné a ostřejší než jakýkoli dvousečný meč; proniká až na rozhraní duše a ducha, kostí a morku, a rozsuzuje touhy i myšlenky srdce. Není tvora, který by se před ním mohl skrýt. Nahé a odhalené je všechno před očima toho, jemuž se budeme ze všeho odpovídat. (Žd 4,12-13)*

Je to živé Boží slovo, Boží řeč k nám, která nám pomůže rozlišit naše často ještě převrácené myšlení a cítění od čistého Božího vedení, které k nám přichází skrze našeho ducha.

A také jedna odpověď na častý dotaz: Mnozí křesťané jsou zmateni tím, že po svém obrácení jsou i nadále pomlouvační, závistiví, líní atd. Přitom Boží slovo říká jasně: *Kdo je v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pomínulo, hle, je tu nové! (2K 5,17)* Proč ještě hřeším, přestože jsem nové stvoření? Tento verš a stejně i další jemu podobné hovoří o našem novém duchu! Tak důrazně proto, že tento duch je dobrým předpokladem k tomu, aby byla postupně změněna i naše duše, mnohokrát i tělo.

Všimli jste si, jaký pokoj, mírnost a láska často proudí ze starších křesťanů? Je to jejich duše, která byla proměněna k obrazu Kristovu. Všimli jste si na ulici mnohých mladých žen, jak spěchají z práce domů? Unavené rysy obličejů, tvrdý výraz v očích... A všimli jste si i křesťanských žen nad padesát, šedesát let, jak jim mladistvě září oči? Jak jsou krásné navzdory pokročilému věku? Ano, Bůh proměňuje naše duše a těla ke své slávě.

Narozdíl od darovaného ducha při našem obrácení je to proces postupný, na kterém musíme brát na každý den svůj podíl: *Toto je smlouva, kterou uzavřu s domem izraelským po oněch dnech, je výrok Hospodinův: Svůj zákon jim dám do nitra, vepíši jim jej do srdce. Budu jim Bohem a oni budou mým lidem. (Jr 31,33)* - V tomto verši, stejně jako i na jiných místech Bible, je naše duše nazývána „srdcem“. Bůh je chce proměnit - napsat na ně svůj zákon, abychom se již nemuseli se sebezapřením podřizovat vnějším příkazům, ale naše myšlení, cítění, rozhodování bylo totožné s Kristovým. A to je postupný proces trvající celý náš život. Může jít kupředu, pokud se podřizujeme Božímu slovu a Duchu svatému, ale také zpět, pokud se Bohu protivíme.

Ideálem řecké krásy bylo krásné tělo a vypěstovaná duše - vysoké intelektuální případně umělecké schopnosti. Tato norma často přežívá i mezi křesťany místo Božího pohledu, který o krásných a vzdělaných lidech nepatřících Kristu říká, že jsou mrtví! Těm, kteří byli příliš vázání na pozemský život, Ježíš řekl: *A nebojte se těch, kdo zabíjejí tělo, ale duši zabít nemohou; bojte se toho, který může duši i tělo zahubit v pekle. (Mt 10,28)*

Jak je vidět, pořadí hodnot, které uctívá tento svět - tělesná krása, duševní schopnosti, duchovnost člověka - je u Boha přesně opačné. Na první místo staví naše obrácení, na druhé práci na proměňování naší duše a na třetí péči o naše tělo. *Cvičení těla je užitečné pro málo věcí, avšak zbožnost je užitečná pro všechno a má zaslíbení pro život nynější i budoucí. (1Tm 4,8)*

Především v minulosti propadali někteří křesťané extrému, kdy o svá těla nepečovali či je dokonce ničili. Ve výše uvedeném verši se mluví však o našich tělech jako o chrámu Ducha svatého a *kdo ničí chrám Boží, toho zničí Bůh; neboť Boží chrám je svatý, a ten chrám jste vy.* (1K 3,17) - Toto a další místa z Písma nás nabádají ke zdravé rovnováze. Pečujme o své tělo, duši i ducha, ovšem v Božím pořadí důležitosti - na prvním místě duch, na druhém duše, na třetím tělo. Pán vám k tomu požehnej.